

Proloog

Lilly schommelt vredig voor me uit op het smalle bergpad. Links en rechts rukt haar slurf gras en takken af en krult die haar mond in, waar het groenvoer langzaam vermalen wordt tot iets wat uiteindelijk als een grote lichtbruine bal weer voor mijn voeten ploft. De stengels zitten er nog in.

Door de moesson zijn de steile modderpaden slecht begaanbaar, maar de kleine karavaan olifanten klimt onaangedaan naar boven. Lilly ziet links onder het pad een bananenboom. Hoezo steil? Ze laat haar drieduizend kilo's naar beneden zakken, vleit haar slurf rond de stam en plukt hem als een paardenbloem uit de grond.

Omhoog omhoog gaan we. Rijstveldjes en plantages maken plaats voor struikgewas en steeds meer bos. Mooi loofbos met veel ondergroei, maar dikke bomen staan er nauwelijks meer tussen. We passeren een beekje met een waterval. De dieren drinken zich vol en nemen dan het hellinkje naar de hut op palen waar we die avond zullen slapen. We zijn in Elephant Haven.

Op het houten plateau voor de slaapkamertjes strekken we de benen. De olifanten gaan ervandoor, de vrijheid tegemoet, oren flapperend en slurf in de aanslag. Af en toe horen we hun ontzagwekkende rumble, een voorwereldlijk geluid, soms gevolgd door uitgelaten geschetter. We kijken uit over het woud, terwijl de regen naar beneden stort. Soms ronken er kettingzagen in de verte. Het mag niet, maar er wordt nog steeds gekapt.

Als de nacht valt, maken we een vuurtje; het koelt snel af hier in de bergen van Noord-Thailand. De mahouts doen spelletjes, we drinken bier. Niets lekkerder dan een biertje na een tropische dag. Pom en ik raken aan de praat.

Pom is een steunpilaar van het Elephant Nature Park, ze kan lezen en schrijven met olifanten. Ze kan ook vijfsterrenmaaltijden koken op een houtskoolvuur en medicijnen maken van kruiden en boombladeren. Ze is klein en smal, zoals een Thaise dame betaamt, maar ze rookt en drinkt als een

was dit een zegen, de restanten van hun woongebied bleven nu intact, al staat de hen toebemeten ruimte voortdurend onder druk. Maar de olifanten die in de kap waren gebruikt, werden plotseling massaal werkeloos. Zij kregen een alternatieve loopbaan in de illegale houtkap en de toeristenindustrie.

Begin 1900 telde Thailand nog honderdduizend olifanten. Nu leven er naar schatting nog vijftienhonderd in het wild, terwijl tweeduizend hun diensten aan mensen leveren.

De meeste natuurtrektochten zijn dieronvriendelijk, omdat de olifanten worden afgebeeld en onvoldoende medische verzorging krijgen. Maar de dieren in de steden en aan de stranden zijn het slechtste af. De mahouts, meestal afkomstig uit een bevolkingsgroep die al eeuwenlang olifanten houdt en ze beschouwt als familieleden, hebben vaak wel hart voor hun dieren. Maar omdat hun kaal geworden geboortegrond mens noch olifant meer kan onderhouden, worden zij arbeidsmigranten in de steden. Er zijn ook grote zakenlieden die brood zien in de bedelarij. Zij bezitten soms tientallen olifanten en verhuren die aan mahouts. Deze olifanten moeten vaak ook het laatste restje veiligheid missen dat een zorgzame mahout kan bieden.

Ik vind het vreemd dat in een boeddhistische samenleving, die respect voor het leven hoog in het vaandel heeft, de olifant een melkkoe is geworden. Van oudsher is het een heilig dier, onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis van Thailand. Olifanten hielpen oorlogen winnen. Nu lopen deze helden tussen het blik in de files, een plastic zak aan hun staart gebonden bij wijze van reflector.

Aan deze wantoestanden wil ik tijdens de wandeltocht veel aandacht besteden. Praten met de lokale bevolking, met monniken, leraren, kinderen, politici, journalisten. Kijken wat er over is van het traditionele respect voor olifanten, draagvlak scheppen voor het behoud van hun leefgebied, zoeken naar vormen van ecotoerisme.

Het komt allemaal in het ondernemingsplan dat ik uitwerk, het tweede van mijn leven waarin ik mijn ziel en zaligheid leg. Als ik het opstuur naar Lek, is

doe het dan in India, waar de hele situatie rond olifanten niet zo controversieel en gepolitiseerd is.'

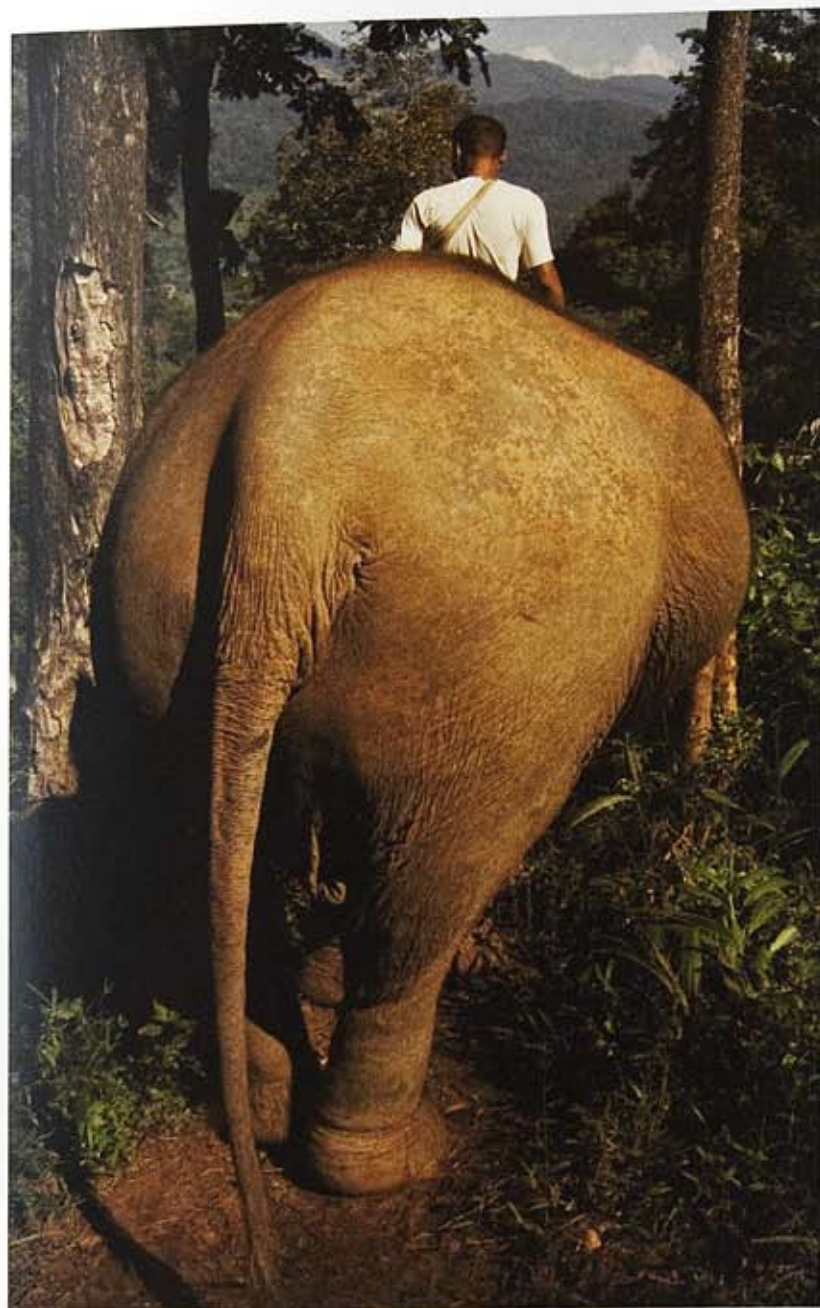
Het voelt of er een bom vlak naast me is ingeslagen en ik trillend aan de rand van de krater sta. Hoe kan dat nu? Waarom wist ik dit niet, waarom had Lek dit niet eerder verteld? Als ik Lek bel, is ze verbaasd. Wist ik dat dan niet? De naam van mijn project kwam er toch vandaan? Nou nee, die ontstond na veel bier bij het kampvuur...

Lek neemt het allemaal niet zo serieus. 'We leggen hun gewoon uit dat we het nu anders gaan aanpakken.' Als ik mijn bezorgdheid uit over het fiasco van de eerste tocht, probeert ze me gerust te stellen. 'In die tijd kwam net de phajaan-video uit. Alles wat we toen ondernamen, werd gesaboteerd. Deze keer is het anders, beter doordacht, beter voorbereid, betere omstandigheden. We weten nu wat we kunnen verwachten, het kan niet mislukken.'

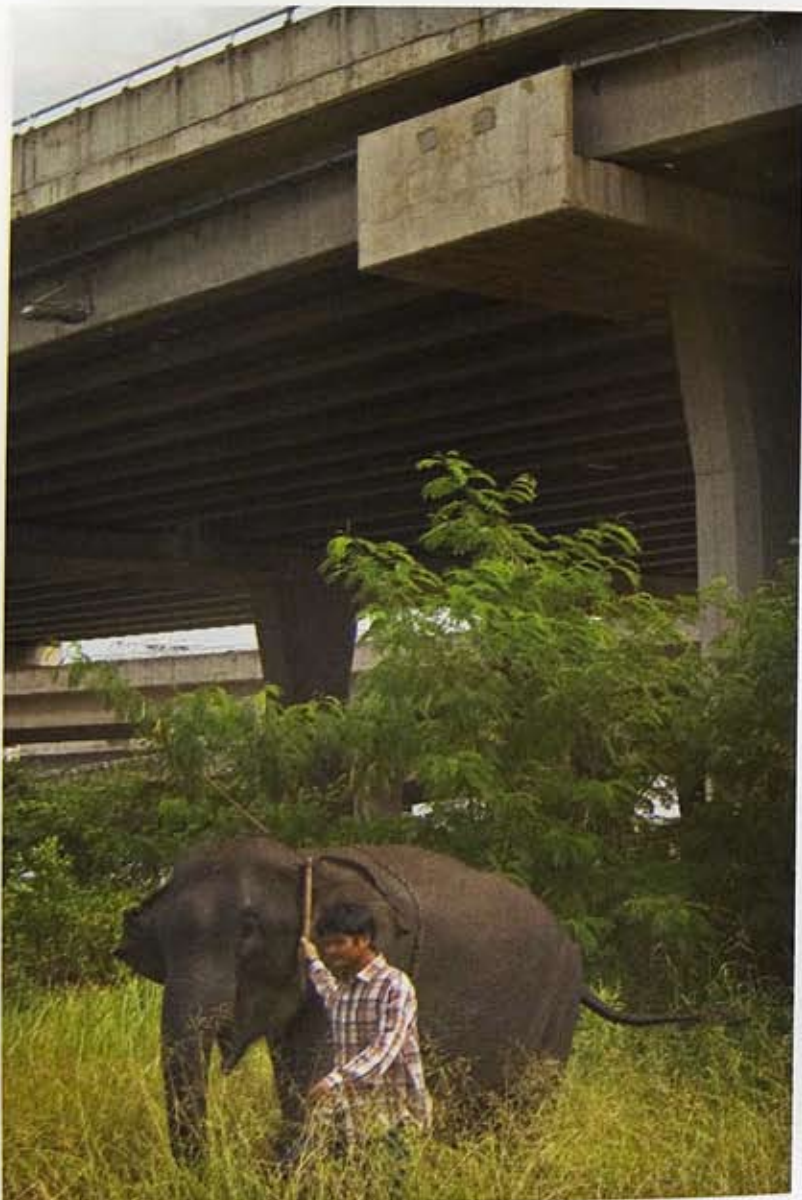
Ik raap mijn moed bij elkaar. Thailand staat er in ieder geval nog achter. Wel is het een beetje jammer dat Thailand voorlopig alleen nog uit de mensen van het Elephant Nature Park bestaat. Op mijn brieven aan Thaise ministeries, de Tourism Authority of Thailand, media en dierenorganisaties komt geen antwoord, terwijl de prioriteit nu juist zo heel erg dringend ligt bij het zekerstellen van de vergunningen en een gunstige publieke opinie. 'Laat iedereen duidelijk zien dat je met en voor de bevolking wilt werken,' schrijft projectcoördinator Roger. 'Laat empathie zien, geen beschuldigende vinger.'

De affaire slaat een deuk in mijn zelfvertrouwen die ik er niet makkelijk uit krijg. Tijdens dit soort dieptepunten ga ik vaak naar Artis, even bij de olifanten zitten. Ik klim altijd over het hek, ik wil deze dierentuin niet steunen met entreegeld. Het olifantenverblijf is te kaal, er is een mannetje dat bijna altijd alleen staat en er zijn twee vrouwtjes die er natuurlijk ook niet in slagen samen een groep te vormen. De bezoekjes laden me op met energie, ik kom er altijd gemotiveerd vandaan.

In mei valt er een actie uit de hemel die al mijn geldzorgen kan oplossen. Een bedrijf in mobiele communicatie geeft vier mensen de mogelijkheid hun dromen te realiseren. Ze krijgen een jaarsalaris, vijftienduizend euro onkostenvergoeding plus communicatieapparatuur. Het

Op weg naar Elephant Haven.

Mahouts en olifanten kamperen overdag aan de stadsrand van Bangkok.

gaat om projecten die 'een verschil kunnen maken', kleine, bijzondere initiatieven die moed en passie vragen. Dat is *Bring the elephant home*, dit is op ons lijf geschreven! Er worden vierhonderd plannen ingediend, wij horen bij de laatste twintig. Dit kan bijna niet meer mis gaan. En dan een kort mailtje: jammer, maar helaas.

Ik beland in een diep dal. Was ik er maar nooit aan begonnen, ik wil niet meer! Kan er dan niemand gewoon in één keer tienduizend euro geven? Twijfels en onzekerheden groeien als giftige paddenstoelen. Iedereen probeert me op te beuren, maar na al die tonnen energie staat er zeventuizend euro op de rekening.

Halverwege 2005 treedt er een kentering op. De vereniging Proefdiervrij stuurt onze folder gratis mee met hun nieuwsbrief. In één klap veertigduizend dierenvrienden bereikt! Daarna stromen de donateurs binnen, de eerste dagen liggen er gemiddeld vijftig enveloppen in mijn bus. Iedere keer als ik van mijn werk naar huis fiets, denk ik al aan het euforische brievenbusmoment. Ook nemen de plannen voor de documentaire van Nature Conservation Films vaste vorm aan.

ONDERTUSSEN, IN THAILAND...

Aan het eind van iedere middag wordt Boon Rod door haar mahout van de afvalberg gehaald waar ze overdag verblijft, en het drukke nachtleven van Chiang Mai ingestuurd. Daar bedelt ze tot alle cafés en discotheken gesloten zijn. Dronken mensen trekken aan haar staart en proberen haar bier te laten drinken. Als Boon Rod hongerig haar slurf naar een restauranttafel met etensresten uitstrekt, gooit een klant hete koffie in haar gezicht. De mahout doet niets. Hij is niet de eigenaar, hij huurt het olifantje om aan de kost te komen.

Ook op de avond van 18 juli loopt Boon Rod met zakken bananen op haar rug. Ineens verschijnt de politie, deze keer vastbesloten de wet te handhaven. De mahout klimt op Boon Rod en gebruikt zijn haak, weg, wegwezen! Ze raakt in paniek en rent alle kanten op, de mahout springt van haar af en laat haar alleen achter. Ze raakt een motorfiets en een auto en loopt dwars door een terras. De politie is vijf uur in de weer om haar te vangen, en belt ten slotte het Elephant Nature Park. In een vrachtwagen

Omwentelingen

Het Petchkasem Hotel lijkt een maatje te groot voor de Oost-Thaise provinciehoofdstad Surin. Tussen de winkels in motoronderdelen en schrijfbenodigdheden ligt de galatrap naar de gouden entree er wat overdreven bij. De witbetonnen verdiepingen torenen uit boven de straatjes eromheen. Op het plein voor het hotel, keurig in de parkeervakken, staan olifanten. Ze hebben draagstoelen op hun rug en de mahouts doen hun gloeiende best om de gasten van het Petchkasem ertoe te bewegen daarin plaats te nemen.

Vandaag begint de vijfenveertigste *Elephant Round-Up* van Surin, een tweedaags festival waar honderden olifanten bijeengebracht worden om hun kunsten te vertonen. ‘De olifant hoort bij de nationale identiteit van Thailand,’ schrijft de gouverneur van Surin in het programmaboekje. ‘Surin telt de meeste getemde olifanten van het land. De olifanten en de mensen van Surin hebben al heel lang een band van liefde en begrip. De olifanten worden beschouwd als familieleden.’

Het zijn met name Suay, ook wel Kui genoemd, die hier olifanten houden. Het is een bevolkingsgroep die lang geleden uit Laos hierheen trok. Vroeger vingen ze olifanten in het wild, vooral in Laos en Cambodja, waar het oerwoud minder grondig gekapt werd dan in Thailand. Toen in de jaren zeventig van de vorige eeuw Laos en Cambodja in de Vietnamoorlog werden betrokken, nam de jacht af. Sinds 1989 zijn wilde olifanten officieel een bedreigde diersoort, en is de jacht totaal verboden. Toch gonst het van de verhalen over illegaal gevangen dieren.

De Suay temmen en trainen al eeuwen olifanten. In oude kronieken staat opgetekend dat de stamleden niet in dienst hoefden, omdat ze het leger voorzagen van olifanten. Als die de oorlog overleefd hadden, mochten ze

Reddingen

In december begint het noordoosten van Thailand uit te drogen. De luchten zijn strakblauw, de velden vaalgeel, de irrigatiewaterloopjes drogen op. Terwijl Dok-ngeon en Si-nuan in Surin wachten op hun bevrijding, komt in het noorden eindelijk de eerste vergunning af. Mae Tang, het district waarin het Park ligt, geeft ons een document met veel stempels en handtekeningen, waarin staat dat de olifanten welkom zijn. Hiermee kan de rest van de papiermolen in gang worden gezet.

Begin december rijden Lee, Hanna, Yut, Nong en ik vanuit Surin de route die we straks met de olifanten zullen gaan. We leggen contact met tempels waar we kunnen kamperen en met scholen die we kunnen bezoeken. Mijn voorstelling over het kamperen is in de loop van de tijd steeds romantischer geworden. Kleine rustige tempels waar een serene rust hangt stel ik me voor, mediterende monniken, groene oases aan stromende beekjes, koken voor de tent terwijl de olifanten pootjebaden. Ik moet mijn roze bril uit het raam gooien. Het blijkt niet eenvoudig plaatsen te vinden waar zowel wij als de olifanten kunnen verblijven. Overal mankeert wel iets. De plek is niet groen genoeg, er is geen schaduw, geen kampeerplek, geen water. De tempelleiding is afwezig, er zitten apen in kooien, de tempelberg is te steil voor olifanten. We zijn daarom al lang blij met de moderne betonnen tempel naast een kanaal in Ayutthaya, met de mooie tempel naast een luidruchtige snelweg in Lopburi, en met een tempelteakbosje in Sukhothai.

Met diverse schoolhoofden bespreken we onze ideeën over een olifantendag voor hun leerlingen. Tijdens een van die gesprekken zit ik, terwijl Lee nog wat details afhandelt, wat af te koelen op een stoepje, een roedel straathonden om me heen. De dieren zijn schurftig, hebben vieze wonden en zitten onder de vlooiën. Ze brengen me op een idee. Als we straks toch een

De nieuwe familie, van links naar rechts: Mae Tokoh, Douk Ngern, No Name en Mae Lai Tong achter Sri Nuan.

No Name zoekt contact met Sri Nuan.

Antoinette en No Name.

verkopen en nieuwe spullen te verzamelen. We beloven dat we terugkomen met medicijnen voor de honden. Ze moet een beetje huilen.

Mijnheer Vichai en de versterker

Ook in Wat Mongkhon Prasit ritselt het van de honden en katten. Op de ochtend van onze eerste dierenkliniek worden ze door de nonnen per kruiwagen aangevoerd en dokter Nit stroopt haar mouwen op. Lee en ik gaan daarna op zoek naar de burgemeester van het naburige dorp. Onderweg zie ik voor een winkeltje een oude vrouw met een donkerrode mond van het betelnoot kauwen en met een bloot bovenlijf. In stomme verbazing staar ik ernaar, ik dacht dat Aziatische vrouwen hun borsten altijd bedekten. ‘Nee hoor,’ zegt Lee, ‘honderd jaar geleden liepen alle oude vrouwen zo rond.’

We treffen dorpsleider Vichai Sumetratanasri thuis. Een forse man, hij straalt gezag uit en blijkt dan ook gepensioneerd legerofficier. Nu verricht hij voor een klein salaris diensten voor de gemeenschap, net als zijn vader en grootvader vroeger. De veranda voor zijn huis dient als kantoor. Er staat een bureautje met typemachine, een kussentje erop tegen het stof. Daarachter een aquarium, zonder vissen maar met een ingelijst getuigschrift en een spuitbus tegen insecten. Een afbladderend whiteboard met notities, deels verborgen achter een bloemetjesparaplu. Aan de muur Mickey Mouse, een kalender met de koning en een kalender met een blote juffrouw, haar borsten afgeplakt met iets wat eruit ziet als een gemeentelijke verordening. Mijnheer Vichai zit met een welwillende blik achter een tafel met een enorme versterker. Belangrijk gereedschap, zoals we de komende week zullen bemerken.

Hij heeft van het dierenkantoor al bericht gekregen over onze komst, en we kunnen op zijn medewerking rekenen. Lopburi kabel-tv komt misschien als we tien euro betalen ‘voor benzine en zo’. Een schoolprogramma behoort tot de mogelijkheden, er is één grote school voor kinderen uit drie dorpen. Morgenvroeg kunnen we dierenkliniek houden op het plein. Mijnheer Vichai grijpt zijn mobieltje en slaat aan het regelen. Binnen een kwartier ligt ons hele weekprogramma vast. Ondertussen slinger ik rustigjes heen en weer in de

schouwspel waarbij het olifantengevecht in Sukhothai in het niet valt. Si-nuan krijgt familie.

Begin januari is er een moeder met een babyolifantje van zes dagen oud naar het Park gebracht. Mae Tokoh, de moeder, werkte in een trekkingskamp en heeft tot de dag van de geboorte moeten doorwerken. De baby – ‘Pupia,’ zegt Wiset als ik vraag naar zijn naam – heeft door de strakke draagstoelriem niet goed kunnen groeien. Vlak na aankomst in het park leek Pupia het niet te redden. Hij kreeg extra flesvoeding en werd nauwlettend in de gaten gehouden. Nu, drie weken later, loopt hij vrolijk rond, met Malai Thong als beschermtante. Moeder, zoon en tante vormen inmiddels een hecht trio.

Gisteren had Si-nuan al contact met de baby, nu is ze serieus bezig zich als tweede tante aan te melden. Het is een adembenemend en ontroerend spektakel. De drie grote olifanten draaien om elkaar heen, hun hoofden blijven voortdurend dicht bij elkaar, soms lijken ze één driekoppig lichaam. Ze duwen, ze draaien, ze dampen. Hun slurven zoeken doelbewust elkaars lichaamsopeningen, oren, monden, de klieropening naast het oog. De vreemdste geluiden stijgen op uit die langzaam ronddraaiende grijze massa. Rommelen, blazen, grommen, piepen, snorren, zuigen en soms slaat er een slurf met een droge tik op de grond, dan hoor je pas hoe hol die buis is en hoe groot het resonerende voorhoofd. Ondertussen hobbelt Pupia tussen de twaalf sloom bewegende damesbenen door. Hij is vooral nieuwsgierig naar Si-nuan. Hij zoekt haar tepels, probeert melk uit haar borsten te zuigen, likt aan haar geslachtsdeel en wriemelt met zijn slurfje in haar grote slurf. Si-nuans hormonen worden wakker, ze verliest voortdurend urine en zoekt met haar slurf de baby. Dit gaat goed. De Thaise regering zou dit moeten zien, denk ik, nee, heel Thailand, heel Azië, de hele wereld, dan was het afgelopen met olifanten op straat, dan zouden we de bossen respecteren en dieren hun deel van de wereld gunnen.

De familie neemt gezamenlijk haar middagbad. Pupia valt soms om, dan is er direct een slurf die hem boven water trekt. Dok-ngeon staat een beetje aarzelend te pootjebaden. Ik spetter haar nat, ze glijdt zijdelings het water in